

TVORBA INOVATÍVNEJ MULTIMEDIÁLNEJ UČEBNEJ POMÔCKY S VYUŽITÍM PRI ON-LINE VZDELÁVANÍ

Tatiana BENCOVÁ¹ -- Andrea BOHÁČIKOVÁ²

ABSTRACT

The presented paper is divided into a theoretical part, which defines the basic terminological concepts associated with the creation of teaching aids in direct relation to modern teaching aids, which can be used in the educational process and during the distance form of education. The following section defines the main goal of the paper, which is the creation of a modern teaching aid, which can be used not only during the full-time form of study, but also in connection with the current pandemic situation during the distance form of study and on-line education. The actual part consists of a proposal of the procedure before the creation of the teaching aid in the form of videos. In this part are also proposed the specified expenses, which includes the creation of the teaching aid in the form of videos. One part of the paper is the analysis of economic educational videos in Slovak and English and the creation of a scenario for a video on the topic of inflation. An educational video on the topic of inflation was filmed, processed and rated in the form of a questionnaire survey by teachers of secondary economic schools in Slovakia. The main goal of the presented paper was fulfilled and a teaching aid was created. This video is also modern and innovative teaching aid with regard to the results of the questionnaire survey.

KEYWORDS

distance education, information and communication technologies, multimedia teaching aid, didactic technique, information literacy, e-learning, educational videos.

ÚVOD

Aktuálne trendy v oblasti vzdelávania dávajú do popredia prácu s informačno-komunikačnými technológiami (ďalej len „IKT“), ktoré dokážu žiaci a študenti efektívnejšie a cielenejšie využívať k získavaniu informácií a znalostí. Vzhľadom k tomu, že vytvorená učebná pomôcka bude slúžiť aj pre žiakov stredných škôl aj pre študentov vysokých škôl budú používané oba pojmy pre označenie cieľovej skupiny. Celosvetová pandémie spojená s vírusom COVID-19 sa stala skúškou pre školstvo a ukázala pripravenosť škôl na dištančnú formu štúdia. Jednotlivé školy boli nútené promptne reagovať na vzniknutú situáciu a nahradiť prezenčnú formu štúdia dištančnou formou vzdelávania. Práve dištančná forma je spojená s vypracovaním materiálov, prezentácií, cvičení, on-line výučbou a on-line skúšaním žiakov (študentov). Celé roky sa hovorí o tom, aby sa v školstve využívali digitálne technológie, v skratke povedané aby sa školstvo digitalizovalo. Pandémia koronavírusu postavila celé školstvo pred hotovú vec a školy boli nútené promptne reagovať na zabezpečenie vzdelávacieho procesu on-line. Pandémia ovplyvnila celú metodickú prípravu učiteľa na hodinu. Uči-

¹ Ing. Tatiana Bencová, PhD., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Katedra financií, Tr. Andreja Hlinku 2, 949 01 Nitra, e-mail: tatiana.bencova@uniag.sk

² Ing. Andrea Boháčiková, PhD., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Katedra financií, Tr. Andreja Hlinku 2, 949 01 Nitra, e-mail: andrea.bohacikova@uniag.sk

tel' musel v prvom rade zvládnuť používanie digitálnych a IKT technológií. V druhom rade sa do popredia dostáva otázka: „Ako zaujať žiakov (študentov) pri on-line-výučbe?“ Práve tu sa otvára možnosť využitia nových a inovatívnych učebných pomôcok, ktoré zjednodušia on-line vzdelávanie a budú rovnako pútavé a dokáže rovnako zaujať žiakov ako prezenčná výučba.

Pri on-line vzdelávaní by cieľom učiteľov a žiakov nemalo byť len úspešné ukončenie predmetu, ale súčasne získanie a osvojenie informácií a znalostí ktoré dokážu plnohodnotne nahradiť aktívnu prezenčnú účasť na hodinách.

Pri vytváraní materiálov k preberanému učivu je snahou učiteľov poslať žiakom, čo najviac dostupných zdrojov, kde môžu nájsť potrebné informácie k preberanej problematike. Pri hľadani zdrojov by bolo veľmi efektívne a užitočné pre učiteľa aj samotného žiaka názorné vysvetlenie učiva pomocou videa. Takéto formy vzdelávacích videí sú však dostupné len v anglickom jazyku. V slovenskom jazyku úplne absentujú videá venujúce sa ekonomickým otázkam. Vzhľadom k tomu, že autorky príspevku pôsobia na Katedre financií SPU v Nitre, tak vytvorené video sa bude venovať ekonomickej téme. Hlavnou motiváciou príspevku je vytvorenie videa, ktoré dokáže učiteľom, žiakom ale aj ľuďom hľadajúcim informácie z oblasti ekonómie a financií zabezpečiť adekvátnu výučbovú pomôcku. Pre väčšinu mladých ľudí je YouTube zdrojom zábavy. Vzhľadom k tomu, by bolo zaujímavé spojiť zábavu s učením a vytvoriť vzdelávací kanál, ktorý by ponúkol informácie, ktoré žiaci často hľadajú a čerpajú z množstva literatúry a z nie moc dôveryhodných internetových stránok.

Cieľom takejto formy učebnej pomôcky je vyselektovať potrebné a užitočné informácie k vybranej ekonomickej téme, ktoré budú prezentované kreatívnym a záživným spôsobom. Skúsenosti autorov predkladaného článku pri výučbe financií a práci s odbornou ekonomicou literatúrou sú základom pre úspešné spracovanie adekvátneho obsahu videa.

Pri učení zohráva kľúčovú úlohu pamäť. Pri výbere vhodných učebných techník je dôležité začleniť čo najviac zmyslov. Z toho dôvodu sú videá jednou z najvhodnejších techník, nakoľko pri počúvaní a pozeraní videí zapájame viac zmyslov a emócií ako pri čítaní rozsiahlych učebnicových textov. Pamäťová stopa pri sledovaní videa je silnejšia a trvácnejšia.

Hlavným cieľom predkladaného článku je navrhnúť a vytvoriť efektívnejšiu, modernejšiu, dostupnú a predovšetkým pútavú učebnú pomôcku pre žiakov stredných škôl ekonomického smeru, študentov ekonomických vysokých škôl a širokú verejnosť za účelom zvýšenia finančnej gramotnosti vo forme vzdelávacieho ekonomického videa, ktoré je možné využiť pri on-line vzdelávaní.

Motiváciou príspevku je súčasná pandemická kríza spôsobená ochorením COVID-19 a úplná absencia vzdelávacích ekonomických videí v slovenskom jazyku, ktoré by dokázali pomôcť žiakom a súčasne aj učiteľom pri dištančnej forme vzdelávania. Vytvorené video bude ohodnotené učiteľmi zo stredných ekonomických škôl pomocou dotazníka.

Príspevok bude pozostávať z nasledujúcich častí v logickom slede. V prvej časti práce budú definične vymedzené pojmy späté s vytvorením učebnej pomôcky a s používaním informačno-komunikačných technológií pri on-line vzdelávaní pri dodržiavaní didaktických zásad vo výučbe. V nasledujúcej časti príspevku budú navrhnuté plánované výdavky na realizáciu tvorby videí a bude vytvorený konkrétny scenár pre vybranú ekonomickú tému, pre ktorý bude nahraté video, ktoré bude zdieľané a propagované prostredníctvom YouTube kanála. Toto video bude ponúknuté na zhodnotenie učiteľom stredných ekonomických škôl prostredníctvom dotazníkového prieskumu. Výsledky prieskumu budú vyhodnotené a interpretované. V závere budú zhrnuté prínosy a plánované uplatnenie výstupov v spoločenskej, ekonomickej a hospodárskej praxi.

TERMINOLOGICKÉ VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH DEFINÍCIÍ

Momentálne prežíva celý svet nepriaznivú epidemiologickú situáciu spojenú so šíriacim sa ochorením COVID-19. Školy na všetkých stupňoch vzdelávania museli zo dňa na deň prejsť z prezenčnej na dištančnú formu vzdelávania a prispôbiť tak celý výchovno-vzdelávací proces online výučbe. Jedno zo základných zistení Ministerstva školstva³ je, že neexistuje jedno optimálne riešenie dištančného vzdelávania ale potreby sú rôzne a veľmi dobre fungujúce riešenia v jednej škole môžu byť nepoužiteľné v inej škole.

Baláčková, Černáková (2009) definujú **dištančné vzdelávanie** ako otvorené vzdelávanie, ktoré je charakterizované nie priamym kontaktom vyučujúceho s učiacim sa (väčšia vzdialenosť žiaka od vzdelávacej inštitúcie), a preto je nutné zabezpečiť prenos informácií určitým médium (TV, CD, internet,...). Ďalej dopĺňajú: „Dnes je často dištančné vzdelávanie na báze e-learningu, kde médium je internet a ním sprostredkované vzdelávacou inštitúciou odborné texty, animácie, simulácie,...“ (Baláčková, Černáková, 2009, s. 61). Študijnú podporu zabezpečujú učiteľia a študijné centrá s dobre prepracovanou administratívou.

E-learningové vzdelávanie sa realizuje prostredníctvom IT, spravidla s pomocou internetu (Čapek, 2015, s. 190). V odbornej literatúre možno nájsť pre daný termín viacero pojmov ako elearning, e-learning, E-learning, eLearning, Elearning alebo Web-based training, ktoré však majú rovnakú podstatu. Pre účely bude ďalej v práci využívaný pojem e-learning. Online vzdelávanie prináša so sebou viaceré výzvy ktorým musia čeliť nielen všetky školy, ale súčasne aj učiteľia a samotní žiaci.

V posledných rokoch je oblasť školstva ovplyvnená zavádzaním výpočtovej techniky a multimediálnych techník do edukačného procesu. Práve používanie výpočtovej techniky a moderných technológií hrá kľúčovú úlohu pri e-learningu a dištančnej metóde výučby. V súvislosti s využívaním IKT je v odbornej literatúre často skloňovaný pojem „**informačná gramotnosť**“. Po týmto pojmom autori Polakovič a kol. (2016, s. 16) rozumejú všetky znalosti, návyky, zručnosti a porozumenie potrebné pre primerané, bezpečné a produktívne používanie IKT, zručnosť naučiť sa efektívne používať IKT v budúcom zamestnaní a používaním IKT zefektívniť samotný proces učenia sa. Polakovič a kol. (2016) sa ďalej vo svojej publikácii „Informačné a komunikačné technológie - prostriedok zvyšovania efektivity edukačného procesu“ venujú modelom edukácie podporovanej IKT a využívaniu digitálnych technológií. Výpočtová technika a rôzne **informačno-komunikačné technológie** (ďalej len IKT) majú svoje kladné ale súčasne aj problémové stránky. Odborná literatúra sa im venuje z viacerých hľadísk, preto budú v nasledujúcej časti v stručnosti sumarizované. Sacher (1990) zhrnul **kladné a záporné stránky využívania IKT** vo výučbovom procese. Závery sú zhrnuté v *Tabuľke 1*.

Tabuľka 1: Výhody a nevýhody využívania IKT vo vyučovacom procese

Výhody používania IKT vo výučbe	Nevýhody používania IKT vo výučbe
Individuálne tempo práce	Žiak je len objektom, pretože program rozhoduje, ako bude postupovať
Využívanie vlastných štýlov učenia sa žiaka	Žiak je skôr pasívny ako aktívny, prispôsobuje sa počítaču
Intímnosť a dôvernosť práce	Žiak nemá možnosť komunikovať, nemôže klásť otázky, pýtať sa na súvislosti
Okamžitá spätná väzba	Výučba prostredníctvom počítača zbavuje učenie emocionálnosti
Individuálny prístup a aktivita každého žiaka	Učenie sa pomocou počítača je len modelované

³ Stránka Ministerstva školstva: <https://www.minedu.sk/podpora-pre-skoly-ako-zvladnut-prechod-na-distancne-vzdelavanie/>

	„umelé“
Možnosť stáleho opakovania učiva	Chýba hodnotiace myslenie a rozvoj kritického myslenia
Žiak je subjektom vyučovania a učenia sa	Podcenenie a zanedbávanie komunikácie v triede
Žiak je motivovaný- farba, grafika, zvuky	Počítač je kvalitný diagnostik, ale nie je schopný pristupovať k žiakovi individuálne
Spomalenie alebo zrýchlenie javov umožňuje pochopiť veci a javy	Nepodporuje rozvoj jednotlivých inteligencií
Snaha „prekonať“ počítač	
Odbremenenie učiteľa od niektorých funkcií, napr. diagnostickej	

Zdroj: Petlák (2014, s. 40-41)

Samotný proces *e-learningového vzdelávania* sa realizuje pomocou IKT, a teda výhody a nevýhody, ktoré z neho vyplývajú sa vo väčšej miere prekrývajú už so samotnými výhodami a nevýhodami využívania IKT vo vyučovacom procese. Zhrnutie kladných a záporných stránok e-learningového vzdelávania ponúka *Tabuľka 2*.

Tabuľka 2: Výhody a nevýhody e-learningového vzdelávania

Výhody e-learningu	Nevýhody e-learningu
Flexibilita (výučba môže vzniknúť presne podľa potrieb a požiadaviek žiakov a učiteľa)	Závislosť na technológiách (prístup k hardware a software nutný pre vyučovací proces)
Modularizácia (Možnosť rozdeliť obsah učiva na menšie časti logicky spájaného obsahu na určitú tému: vyučovaciu hodinu)	Nekompatibilitnosť systémov (Využívané iné kurzy pre predmety nejednotnosť pri voľbe programu prostredníctvom ktorého bude prebiehať vyučovanie: ZOOM, MS TEAMS, SKYPE a i.)
Väčšia aktuálnosť informácií (využívanie sieťových technológií, ktoré umožňujú neustálu synchronizáciu dostupných zdrojov a prezentáciu najaktuálnejších výsledkov: možnosť ponúknuť aktuálne výsledky a dianie v kontexte preberanej problematiky)	Nevhodnosť pre určité typy predmetov (viaceré predmety nedokážu byť plnohodnotne nahradené e-learningom, je potreba pri ich výučbe praktická časť, pozorovanie, pokus,...)
Väčšia možnosť testovania znalostí (online testovanie môže byť anonymné, žiak má menší strach, test robí v domácom prostredí, test môže vyplňať opakovane, eliminácia negatívnych vplyvov vyplývajúca z osobného kontaktu s učiteľom a spolužiakmi)	Nevhodnosť pre určité typy žiakov (systém akým e-learning prebieha nie je vhodný pre každý typ žiaka)
Vyššia miera interaktivity (e-learning prináša veľké množstvo multimediálnych prvkov, ktoré zvyšujú dynamickosť preberaného učiva a tak zlepšujú kvalitu vzdelávacieho procesu)	Princíp dobrovoľnosti (dôležitá je vlastná motivácia každého žiaka, ako chce obetovať svoj čas a úsilie)
Zvyšovanie znalostí informačno-komunikačných technológií (e-learning podporuje najmodernejšie IKT a pri ich využívaní vo vyučovacom proces získavajú žiaci zároveň znalosti potrebné do ďalšieho pôsobenia)	Nedostatok interaktivity (E-learning poskytuje omnoho menšiu interaktívnu metódu vzdelávania ako tradičné vzdelávanie, je neosobný a prináša do vzdelávania pocit izolovanosti, problémy technického rázu, nedostatok ľudskej komunikácie a kontaktu, demotivácia žiakov,...)
Minimalizácia stresu pri finálnych testoch (eliminácia pocitu nervozity a stresu pri priamom kontakte učiteľa a žiaka, resp. žiakov navzájom, väčší klud na testovanie v domácom prostredí, vytvorenie vhodnej atmosféry)	Negatívny dopad na zdravotný stav žiakov (Sedenie za počítačom a pozeranie do monitoru má negatívny vplyv na zdravotný stav žiakov, absencia sociálneho kontaktu)
Užívateľská nenáročnosť (Pomerne ľahká kroková metóda pri jednotlivých kurzoch a prijateľné užívateľské rozhranie pre žiakov)	Existencia údajov, ktorými sa učiteľ dozvedá koľko času žiak strávil v kurze, aké súbory sťahoval, kedy sa pripojil a odpojil z hovoru počas výučby, koľko vyplňal test,...

Zdroj: Spracované podľa Čapek (2015, s. 190-191)

Čapek (2015, s. 190) uvádza ako jednu z výhod e-learningového vzdelávania aj menšie náklady e-learningu v kontexte nižších nákladov na tlač a distribúciu materiálov a iných nákladov. Táto výhoda však ide v priamej nadväznosti na zvýšené náklady na zabezpečenie hardware a software potrebného k zabezpečeniu e-learningového vzdelávania, sieťového pripojenia, ktoré bude stabilné a výučba nebude ovplyvnená technickým výpadkom siete. Zhodnotením výhod a nevýhod e-learningového vzdelávania možno jednoznačne povedať, že nemožno označiť e-learningový typ vzdelávania za výhodný, resp. nevýhodný ale treba ho vnímať v priamej nadväznosti na problematiku preberaného učiva, okolností výučby, typ žiakov a množstvo iných. V odbornej literatúre možno nájsť viacero modelov e-learningového vzdelávania, ako napr. Kirkpatrickov/Phillipsov model⁴, CIPP model Daniela Stufflebeama (Stufflebeam, Zhang 2017), model DMADDI (Islam, Trolley, 1984) a mnohé iné. Najviac uvádzaný je model LEPO, ktorý kladie dôraz na tri najdôležitejšie prvky, a to:

- a) učebné prostredie
- b) učebné procesy
- c) učebné výsledky

Práve tieto tri prvky rozhodujú, či bude e-learningový projekt úspešný alebo nie. Zabezpečenie vhodného učebného prostredia s využitím materiálno-didaktických učebných pomôcok je hlavnou úlohou učiteľa vo vyučovacom procese.

Súčasná pandemická situácia spôsobená ochorením COVID-19 odhalila nepripravenosť škôl na e-learningové vzdelávanie žiakov a nutnosť väčších nielen finančných a materiálnych investícií do školstva, ale aj pripravenosť učiteľov viesť takého vzdelávanie a pracovať s IKT technológiami s cieľom zabezpečiť plynulý priebeh vyučovacieho procesu aj v prípade dištančnej metódy vzdelávania. Ministerstvo školstva SR vypracovalo manuál pre školy ako zvládnuť prechod na dištančné vzdelávanie⁵. Manuál je spracovaný v podobe štruktúrovaného zoznamu otázok, možných odpovedí a príkladov riešení, ktoré môže škola použiť pri príprave svojho vlastného plánu. Manuál školám odporúča, aby si vopred pripravili pre rodičov a žiakov informácie akou formou bude prebiehať dištančné vzdelávanie, aká bude frekvencia a spôsob komunikácie počas prerušeného vyučovania, aký bude spôsob distribúcie písomností, napríklad týždňových zadaní pre žiakov v prípade off-line dištančného vzdelávania.

Ďalšou pomocou pre školy sú materiály vytvorené v **Národnom projekte IT akadémia – Vzdelávanie pre 21. storočie**, týkajúce sa podpory on-line vzdelávania a jeho úspešného zvládnutia⁶. Bednárik a kol. (2020)⁷ v rámci správy s názvom „Ako v čase krízy zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre všetky deti?“ definujú v rámci terminológie dištančného vzdelávania rozdiel medzi online a off-line formou dištančného vzdelávania. O *on-line výučbe* píšú: Ide o jednu z možností dištančného vyučovania. Učitelia a učiteľky sú v kontakte so žiakmi a žiačkami prostredníctvom internetu. Za ideálnych okolností online výučba v čo najväčšej miere simuluje tradičný vyučovací proces v škole, vrátane kontaktných vyučovacích hodín, alebo blokov, prípadne zadávaním úloh žiakom, zasielaním potrebných učebných zdrojov a poskytovaním spätnej väzby, či dodatočnej podpory zo strany učiteľov. Oproti tomuto termínu definujú *off-line výučbu* ako: Ide o formu dištančnej výučby, ak deti alebo ich učiteľky a učitelia nemajú prístup k technike či internetu. Existuje niekoľko možností, ako off-line výučbu zabezpečiť. Napríklad prostredníctvom prepojenia televízneho vysielania a úloh zadávaných žiakom, cez telefonické spojenie, alebo zasielaním vytlačených úloh do domácností. Táto forma výučby si však vyžaduje vysokú mieru koordinácie škôl s ministerstvom (v prípade

⁴ Viac dostupné na: <https://www.elearninglearning.com/kirkpatrick/phillips/>

⁵ <https://www.minedu.sk/podpora-pre-skoly-ako-zvladnut-prechod-na-distancne-vzdelavanie/>

⁶ <http://itakademia.sk/inovativne-metodiky>

⁷ <https://www.minedu.sk/data/att/16113.pdf>

TV vysielania), či obcami, v ktorých žiaci a žiačky žijú (v prípade zasielania vytlačených úloh). Čapek (2015) rozlišuje medzi *asynchrónnou výučbou*, kedy sa žiaci pripojujú v čase, ktorí im vyhovuje (napr. aby plnili úlohy alebo si tiahli zadanie príkladu) a *synchrónnou výučbou*, kedy sa žiak a učiteľ pripojujú v rovnakom čase.

V Slovenskej republike neexistujú štandardy či usmernenia, ktoré by definovali vhodné formy dištančnej výučby alebo didaktické a metodické postupy (napr. online výučba, televízne vysielanie, distribúcia papierových materiálov, telefonický kontakt a vhodné kombinácie rôznych foriem). K dispozícii nie je ani dostatok primeraných učebných materiálov, ktoré by zohľadňovali rozmanité formy dištančného vzdelávania. V rámci „Prehľadu opatrení potrebných pre posilnenie rovného prístupu k vzdelávaniu počas prerušeného vyučovania⁸“ autori uvádzajú v bode 4: Upraviť obsah vzdelávania a zabezpečiť dostatok primeraných vzdelávacích materiálov pre dištančné vzdelávanie. Predmetom predkladanej práce je vytvorenie modernej učebnej pomôcky. Máme za to, že vzhľadom k súčasnej koronakríze by táto učebná pomôcka mala spĺňať predpoklady na použitie pri dištančnej metóde vzdelávania a slúžiť žiakom na získanie a zdokonalenie vedomostí modernou formou. Hlavnou výzvou pri tvorbe učebných pomôcok pri online vzdelávaní žiakov je do ča najväčšej miery nahradiť chýbajúcu osobnosť učiteľa a s tým spojené nevýhody, ktoré e-learning zahŕňa.

POJEM UČEBNÁ POMÔCKA A JEJ TVORBA

V odbornej literatúre možno nájsť viacero definícií pojmu učebná pomôcka. Průcha a kol. (2004) vymedzujú pojem *učebná pomôcka* nasledovne: učebné pomôcky sú predmety sprostredkované alebo napodobňujúce realitu, napomáhajúce väčšej názornosti, alebo uľahčujúce výučbu. O niečo rozšírejšiu definíciu ponúka Kujal a kol. (1967). O učebných pomôckach hovorí, že sú to prirodzené objekty alebo predmety napodobňujúce skutočnosť alebo symboly, ktoré vo vyučovaní a učení prispievajú ako zdroje informácií k vytváraniu, prehľbovaniu a obohacovaniu predstáv a umožňujú vytvárať znalosti v praktických činnostiach žiakov, slúžia k zovšeobecňovaniu a osvojovaniu zákonitostí prírodných a spoločenských javov. Ďalej autori dopĺňajú: používajú sa predovšetkým preto, aby sa vytvorili podmienky pre intenzívnejšie vnímanie učebnej látky, aby do celkového procesu bolo zapojených čo najviac receptorov, predovšetkým zrakových a sluchových (Kujal a kol., 1967).

Širším pojmom, ktoré je vhodné uviesť je pojem *didaktický prostriedok*. V tomto termíne je možné pozorovať isté terminologické nezhody. Pri širšom chápaní pojmu sú didaktické prostriedky všetky prostriedky, ktoré má učiteľ k dispozícii na dosahovanie vytýčených cieľov vo výučbe (Průcha a kol., 2004). Sú to pracovné nástroje učiteľa v riadení, usmerňovaní a regulácii vyučovacieho procesu. Kalhous, Obst (2002) uvádzajú, že v didaktike je možné pod pojmom didaktický prostriedok rozumieť všetko, čo učiteľ a žiaci môžu využívať k dosahovaniu cieľov vo výučbe. Medzi didaktické prostriedky možno teda zaradiť všetky nemateriálne prostriedky ako vyučovacie metódy, organizačné formy, didaktické zásady a pedagogické majstrovstvo a materiálne prostriedky ako učebné pomôcky, didaktická technika, školské zariadenia, vybavenie žiaka a učiteľa (Dostál, 2008).

Klasifikáciu učebných pomôcok je možné nájsť v literatúre podľa rôznych kritérií a prístupov. Dostál (2008) uvádza vo svojej publikácii „Učebné pomôcky a zásada názornosti“ klasifikáciu podľa autora Hapalu, ktorá je uvádzaná v publikácii Pavelka (1999) na:

- **Pedagogicko-didaktické:** podľa funkcie, pôsobnosti a spôsobov začlenenia do vyučovania, podľa toho ako aktivizujú žiaka a pod.

⁸ <https://www.minedu.sk/data/att/16113.pdf>

- **Psychologicko-fyziologické:** napr. podľa zmyslov na ktoré pomôcky pôsobia (vizuálne, auditívne, audiovizuálne, dotykové alebo zmiešané), podľa stupňa poznávacieho procesu sa pomôcky môžu opierať o konkrétny názor, skutočnosť môže byť upravená (symbolické pomôcky).
- **Materiálno-praktické:** podľa druhov použitého materiálu, obsahu a formy (napr. pomôcky kovové, dvojrozmerné, trojrozmerné,...).

Rambousek a kol. (1989) uvažuje o **členení učebných pomôcok** do nasledovných kategórií: originálne predmety a reálne skutočnosti, zobrazenie a znázornenie predmetov a skutočností, textové pomôcky, porady a programy prezentované didaktickou technikou a špeciálne pomôcky.

S ohľadom na súčasný vývoj je od autora Dostál (2008) doporučené členenie učebných pomôcok do nasledovných kategórií:

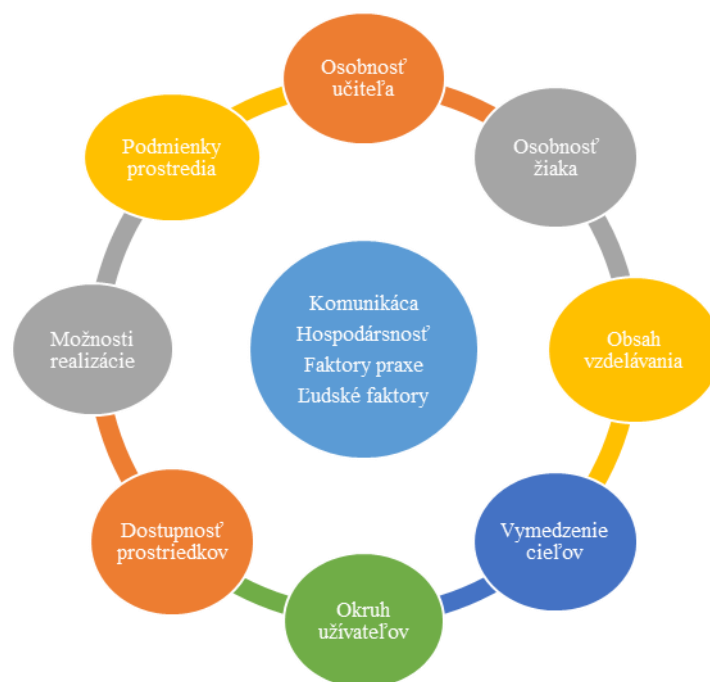
- **Pôvodné predmety a reálne skutočnosti:** výrobky a výtvary (produkty, prístroje a nástroje, zariadenia, umelecké diela), vzorky materiálov, prírodniny, javy a deje.
- **Modely:** zobrazujúce predmet, princíp, statické modely, dynamické modely, symbolické modely.
- **Vizuálne pomôcky:** fotografie, nástenný obraz, kresba na tabuli, fólia pre dataprojektor.
- **Auditívne pomôcky:** hudobný záznam, zvukové záznamy prírodných javov, nahovorené nahrávky, rozhlasové vysielanie.
- **Audio-vizuálne pomôcky:** televízne programy, výučbové filmy, videá a i.
- **Literárne pomôcky:** učebnice, pracovné zošity a listy, odborná literatúra, časopisy.
- **Počítačové programy a internet:** multimediálne, simulačné, testovacie a výučbové programy a služby internetu (napr. webové stránky, e-mail)
- **Špeciálne pomôcky:** napr. súpravy pre experimenty, trenažéri, a i.

Z daného vyplýva, že existuje pomerne široká škála učebných pomôcok, ktoré je vhodné použiť vo vzdelávacom procese. Učiteľ musí zo súboru učebných pomôcok vybrať učebnú pomôcku odôvodnenú na základe určitých hľadísk. Skalková (1999) odporúča nasledovný spôsob voľby učebnej pomôcky vzhľadom k:

- cieľom, ktoré vzdelávanie sleduje,
- veku a psychickému vývoju žiaka, ich doterajším skúsenostiam a vedomostiam,
- podmienkam realizácie (vybavenie triedy, školy) a skúsenostiam a znalostiam učiteľa.

Výber učebnej pomôcky je výsledkom hodnotenia a zvažovania rady faktorov, ktoré pozitívne alebo negatívne ovplyvňujú vzdelávací proces a tým aj jeho efektívnosť. Systém faktorov, ktoré sú podstatné pre optimálnu voľbu vhodnej učebnej pomôcky uvádzajú vo svojej práci Bohony (2003) a ich prehľad upravil Dostál (2008)⁹ do nasledujúcej podoby (*Obrázok 1*).

⁹ http://mict.upol.cz/ucebni_pomucky_a_zasada_nazornosti.pdf

Obrázok 1: Faktory ovplyvňujúce voľbu učebnej pomôcky
Zdroj: Spracované podľa Dostál (2008)

Vzhľadom k naplneniu hlavného cieľa práce a to tvorba modernej učebnej pomôcky bude v nasledujúcej časti definovaný typ učebnej pomôcky, ktorým je **multimediálna učebná pomôcka**. Dostál (2009) uvádza definíciu pojmu multimediálna pomôcka nasledovne: Multimediálna učebná pomôcka je digitálny prostriedok integrujúci rôzne formáty dokumentov, resp. údajov (napr. text, tabuľky, animácie, obrázky, zvuk, video a pod.) sprostredkujúce alebo napodobňujúce realitu, napomáhajúcu väčšej názornosti alebo uľahčujúcej výučbový proces. Vo svojom článku sa Dostál (2009)¹⁰ venuje použitiu multimediálnych, hypertextových a hypermediálnych učebných pomôcok, ktoré predstavujú trend súčasného vzdelávacieho procesu. V závere usudzuje, že zložitejšie projekty v rámci tvorby takéhoto typu učebných pomôcok vyžadujú realizačný tím, ktorý sa skladá nielen z pedagógov, ktorí vytvárajú vlastný didakticky transformovaný obsah, ale súčasne aj grafikov, animátorov, fotografov, kameramanov, programátorov a prípadne iných profesií. Výsledkami takýchto projektov môžu byť napr. multimediálne elektronické učebnice, sety e-learningových učebných pomôcok, multimediálny výučbový softvér a i. Hofstetter, Fox (1995), Hofstetter (2001) vidia využitie takéhoto typu pomôcok v priamej nadväznosti na zvyšovanie informačnej gramotnosti späté s rozvojom multimediálnej a internetovej gramotnosti žiakov.

Pozornosť nielen v rámci vedeckej a odbornej literatúry, ale súčasne aj rôznych vedeckých konferencií (napr. Infotech, TechEd, IT v praxi, Uninfos a i.) sa venuje práve využitiu a začleneniu informačno-komunikačných technológií do vzdelávacieho procesu s cieľom modernizácie výučby. Viacerí odborníci sa zhodujú v nutnosti zavedenia a neustálej inovácie výučbového procesu v priamej nadväznosti na využitie IKT vo výučbe.

¹⁰ <https://jtie.upol.cz/pdfs/jti/2009/02/03.pdf>

AKTUÁLNE TRENDY VO VZDELÁVACOM PROCESĚ

Pre isté uvedomenie si vývinu smerovania edukácie je uvedený pohľad Niemierka (2007, s. 133), ktorý z historického aspektu hovorí o vývine didaktiky, teda aj edukácie v nasledovných etapách:

- **didaktika učiteľa** (didaskalocentrizmus): tradičné systémy vzdelávania, v ktorých bol učiteľ dominujúci a bol vnímaný ako „nositeľ“ vedomostí, cca do roku 1900,
- **didaktika žiaka** (pedocentrizmus): dieťa v strede pozornosti, humanistický prístup k dieťaťu, individuálny prístup a pod., cca od roku 1900 do začiatku druhej polovice 20. storočia, ale humanistický prístup sa začal opätovne akcentovať koncom 20. storočia,
- **didaktika obsahu vzdelania** (meritocentrizmus, dôraz na podstatu toho čo sa žiaci učia): dôraz sa kládol na obsah vzdelávania, na zavádzanie nových predmetov do edukácie, programovanie obsahu predmetov a pod., druhá polovica 20. storočia,
- **didaktika médií** (mediocentrizmus): dôraz sa kládol na zavádzanie a využívanie rôznych moderných a komunikačných prostriedkov a pomôcok, koniec 20. storočia po súčasnosť,
- **didaktika sietí** (polycentrizmus): využívanie rôznych možností na edukáciu, ktoré umožňujú elektronická komunikačná sieť od konca 20. storočia po súčasnosť (Niemierko, 2007, s. 133)

Práve posledné dve menované (didaktika sietí, didaktika médií) podstatne menia vzdelávací proces na školách a vo významnej miere ovplyvňujú celú pedagogicko-didaktickú činnosť učiteľa. Petlák (2014) v súvislosti s novými metódami a formami práce učiteľov hovorí o zásadných zmenách, ktoré prinášajú IKT do vzdelávania, ktoré podstatne menia „filozofiu pohľadov“ na edukáciu, žiaka a celkovú pedagogicko-didaktickú činnosť.

Publikácia „Ekonomické vzdelávanie na stredných školách a univerzitách Slovenskej republiky“ autorov Serenčes a kol. (2007, s. 24) na základe dotazníkového prieskumu analyzovala, či vzdelávanie ekonomických predmetov na stredných školách zabezpečuje potreby trom vybraným skupinám: pracujúcim, študentom a žiakom. Z ich výsledkov vyplýva, že platí druhé tvrdenie. Vzdelávanie ekonomických predmetov na stredných školách nespĺňa požiadavky pre všetky skupiny. Kvalita vzdelávania ekonomických predmetov na stredných školách najviac nevyhovuje pracujúcim a študujúcim, ale najviac vyhovuje žiakom. Ich empirické výsledky ukazujú, že jednotlivci, ktorí po skončení strednej školy pracujú (pracovníci) hodnotia obsah ekonomických predmetov na strednej škole ako menej zaujímavý a tvrdia, že ekonomické predmety na strednej škole obsahovali málo príkladov, než žiaci, ktorí sú ešte na strednej škole. Takisto ich výsledky ukazujú tvrdenia pracujúcich o malej aktualizácii obsahu predmetov a absencii nových vedomostí potrebných pri vykonávaní profesie. Z uvedeného možno jednoznačne vyvodiť potrebu aktualizácie nielen samotných predmetov, ale prispôbiť obsah predmetov aktuálnym ekonomickým otázkam a potrebám praxe.

V dôsledku čoraz väčšieho rozmachu internetu a IKT sa však výskumná pozornosť na domácej aj medzinárodnej úrovni už v predchádzajúcich rokoch venovala práve otázke využívania IKT vo vyučovaní. Čiastočne teda možno vyhodnotiť pripravenosť učiteľov na online formu dištančného vzdelávania. Podľa štúdie OECD TALIS 2018 síce vybavenosť škôl IKT technológiami a využívanie IKT učiteľmi druhého stupňa základných škôl na Slovensku v porovnaní s inými vybranými krajinami aj s priemerom krajín OECD výrazne nezaostáva (Tabuľka 3). Napriek tomu sa však nedá konštatovať, že by boli školy pripravené na online výučbu.

Tabuľka 3: IKT zručnosti pri vyučovaní v %

	<i>Slovensko</i>	<i>Česko</i>	<i>Maďarsko</i>	<i>Estónsko</i>	<i>OECD31</i>
Percento učiteľov, ktorí sa cítia veľmi dobre alebo dobre pripravení na využitie IKT zručností pri vyučovaní.	45	28	66	30	43
Percento učiteľov, ktorí často alebo na každej, príp. skoro každej hodine vedú žiakov, aby používali IKT pri projektoch alebo pri práci v triede.	47	35	48	46	53
Percento riaditeľov, ktorí uviedli, že nedostatok alebo nevhodnosť digitálnych technológií pre vyučovanie (napr. softvéru, počítačov, tabletov, interaktívnych tabúľ) limituje ich školu zabezpečovať kvalitné vzdelávanie.	25	24	36	12	25

Zdroj: <https://www.minedu.sk/data/att/16113.pdf>

Štvrtina riaditeľov uviedlo, že nedostatok digitálnych technológií limituje ich školu v zabezpečovaní kvalitného vzdelávania. Medzi učiteľmi sa len približne polovica (45 %) cíti byť veľmi dobre alebo dobre pripravená na využitie IKT zručností pri vyučovaní a rovnako necelá polovica (47 %) uviedla, že využíva IKT v rámci výučby alebo inštruuje žiakov, aby využívali IKT pri príprave na vyučovanie. Tieto údaje však nemožno celkom spoľahlivo interpretovať, keďže spôsob využívania IKT otázka nedefinuje (rovnako tak môže ísť o využívanie digitálnej tabule na hodine, zasielanie študijných materiálov v pdf formáte, ako o interaktívne zadania). Hoci využívanie IKT pri prezenčnej výučbe nemožno celkom stotožniť s pripravenosťou na online dištančné vyučovanie, údaje poskytujú aspoň základný náhľad na to, ako sú učitelia na Slovensku zvyknutí vo svojej práci využívať technológie¹¹.

Aktuálne trendy v oblasti vzdelávania dávajú do popredia prácu s informačnými technológiami, ktoré dokážu žiaci efektívnejšie a cielenejšie využívať k získavaniu informácií a znalostí. Blaho (2010) popisuje v kontexte definičného vymedzenia informačných technológií ako konštrukčného média ich hlavnú úlohu, ktorou je pomáhať jednotlivcom tvoriť, skúmať, objavovať, či vyjadriť myšlienky, teda komplexne sa rozvíjať¹². Pribilová (2013) uvádza ako jednu z hlavných výhod použitia IKT využívanie širšieho a aktuálnejšieho množstva zdrojov. Celosvetová pandémia spojená s vírusom COVID-19 sa stala skúškou pre školstvo a ukázala pripravenosť škôl na dištančnú metódu štúdia. Jednotlivé školy vo všetkých stupňoch štúdia boli nútené promptne reagovať na vzniknutú situáciu a nahradiť prezenčnú formu štúdia dištančnou formou vzdelávania. Dištančné vzdelávanie je definované ako vzdelávanie, v ktorom učiteľ a študujúci (žiak, študent) sú oddelení v čase alebo mieste, prípadne v oboch. Vzdelávanie alebo kurzy sú poskytované na diaľku cez synchrónne alebo asynchrónne prostriedky. S rozvojom technických a programových prostriedkov počítačov, informačných a komunikačných technológií sa vytvorili nové možnosti aj v oblasti dištančného vzdelávania¹³. Dištančná forma je spojená s vypracovaním materiálov, prezentácií, cvičení, on-line výučbou a on-line skúšaním žiakov. Vzhľadom k danej situácii by cieľom pedagógov a žiakov nemalo byť len ukončenie predmetu, ale súčasne získanie a osvojenie informácií a znalostí ktoré dokážu žiakom plnohodnotne nahradiť aktívnu účasť na hodinách. Pri vytváraní materiálov k preberanému učivu počas dištančného štúdia je snahou pedagógov poslať žiakom, čo najviac dostupných zdrojov, kde môžu nájsť potrebné a odborné informácie k preberanému učivu. Pri učení zohráva kľúčovú úlohu pamäť. Pri výbere vhodných učeb-

¹¹ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1d0bc92a-en/index.html?itemId=/content/publication/1d0bc92a-en>

¹² <https://pdf.truni.sk/e-ucebnice/informacna-gramotnost/data/de9f52fb-6a45-4cdd-954e-e13e051f58af.html?ownapi=1>

Ownapi=1

¹³ <https://pdf.truni.sk/e-ucebnice/iktv/data/6b210562-bc7e-45ca-a68e-bd60f08f25be.html?ownapi=1>

ných techník je dôležité začleniť čo najviac zmyslov. Petlák (1996) v rámci metód sprostredkovaného prenosu poznatkov píše o širokých možnostiach demonštračných metód od obrazu po videozáznamy. Z toho dôvodu sú videá jednou z najvhodnejších techník pre žiakov, nakoľko pri počúvaní a pozeraní videí zapájajú viac zmyslov a emócií ako pri čítaní rozsiahlych učebnicových textov. Pamäťová stopa pri sledovaní videa je silnejšia a trvácnejšia.

Pri hľadaní zdrojov by bolo veľmi efektívne a užitočné pre učiteľa aj samotného žiaka názorné vysvetlenie učiva pomocou videa. Takéto formy videí sú však dostupné len v anglickom jazyku. V slovenskom jazyku úplne absentujú videá venujúce sa ekonomickým otázkam. Práve z toho dôvodu je hlavnou motiváciou práce vytvorenie modernej učebnej pomôcky vo forme videa, ktoré dokáže učiteľom, žiakom ale aj ľuďom hľadajúcim informácie z oblasti ekonomie a financií zabezpečiť adekvátnu výučbovú pomôcku. Pre väčšinu mladých ľudí je YouTube zdrojom zábavy. Vzhľadom k tomu, by bolo zaujímavé spojiť zábavu s učením a vytvoriť kanál, ktorý by ponúkol mladým ľuďom informácie, ktoré častokrát hľadajú a čerpajú z množstva kníh a literatúry a z nie moc dôveryhodných internetových stránok. Cieľom je vyselektovať potrebné a užitočné informácie k vybranej ekonomickej téme, ktoré budú prezentované kreatívnym a záživným spôsobom. Skúsenosti autoriek práce pri výučbe a práci s odbornou ekonomickou literatúrou sú základom pre úspešné spracovanie adekvátneho obsahu videa.

Predložená práca bude zameraná na návrh vytvorenia inovatívnej učebnej pomôcky vo forme videa, ktoré bude určené žiakom stredných škôl ekonomického smeru, ale súčasne aj širokej verejnosti na zvýšenie finančnej gramotnosti a získanie zaujímavých informácií z prostredia financií. Súčasťou práce bude podrobné vypracovanie scenára videa k vybranej ekonomickej téme a jeho následné spracovanie, zverejnenie a hodnotenie pomocou dotazníkového prieskumu vytvoreného pre učiteľov stredných ekonomických škôl. Video bude obsahovať základné definičné vymedzenia ekonomických pojmov, názorné ukážky a aj praktické využitie. Máme za to, že práve tento typ učebnej pomôcky na slovenských stredných ekonomických školách absentuje a vytvára sa tu priestor na jeho úspešnú realizáciu.

NAVRHNUTÝ KONKRÉTNY POSTUP PRED TVORBOU UČEBNEJ POMÔCKY A PLÁNOVANÝ NÁVRH ROZPOČTU NA REALIZÁCIU TVORBY VIDEÍ

Pred samotnou tvorbou učebnej pomôcky je nutné vykonať niekoľko činností, ktoré sú stručne zhrnuté v nasledovných bodoch:

- Absolvovanie kurzu natáčania, spracovania obrazu, editačných operácií s videom, videoefektov, spracovanie zvuku a export videa. Súčasťou je aj získanie poznatkov o grafike za účelom tvorby interaktívnych grafov vo videách.
- Nákup potrebnej techniky a vybavenia: kamera (fotoaparát), objektívy, mikrofóny, svetlá.
- Vytvorenie YouTube kanálu, e-mailovej adresy, Facebook konta a Instagramového konta na propagáciu videí.
- Nákup potrebného software vybavenia: program na strihanie a editáciu videa, prístup k sťahovaniu hudby a vhodných videí a obrázkov, ktoré budú súčasťou videa.

Všetky uvedené činnosti by mali byť vykonané pred samotnou tvorbou videa. V prípade, ak učiteľ nemá dostatočné technické vzdelanie, ktoré je potrebné pre spracovanie a editáciu videí je vhodné požiadať o pomoc externých expertov v danej oblasti. Už z uvedeného je jasné, že vytvorenie učebnej pomôcky vo forme videa je finančne náročná záležitosť, a preto sa ako najvhodnejšie javí získanie finančných prostriedkov pomocou projektov Ministerstva školstva, resp. iných vzdelávacích a edukačných projektov.

V rámci nasledujúcej časti bude navrhnutý rozpočet na realizáciu tvorby videí. Konkretizácia rozpočtu bude zahŕňať školenia, kurzy, semináre potrebné k získaniu poznatkov o spracovaní obrazu a editačných operácií pri tvorbe videí. Takisto bude obsahovať rozpočet na nákup technického vybavenia a programového vybavenia potrebného k realizácii videí. Ďalšími položkami budú nákup kníh, časopisov a odbornej literatúry potrebnej pri tvorbe scenárov videí a nákup potrebného software a licencií pri tvorbe a editácii videí.

Tabuľka 4: Rozpočet na realizáciu učebnej pomôcky vo forme videa

<i>Typ finančnej položky</i>	<i>Konkretizácia finančnej položky a zdôvodnenie jej využitia</i>
637001 -školenia, kurzy, semináre, porady, konferencie, sympóziá	Účasť na kurzoch tvorby a editácie videí, seminároch o využití IKT v e-learningovom vzdelávaní a účasť na konferenciách s danou problematikou.
631001 – tuzemské cesty	Náklady na zabezpečenie cestovného na účasť na prednáškach, konferenciách, workshopoch, seminároch, poradách na Slovensku.
631002 – zahraničné cesty	Náklady na zabezpečenie cestovného na účasť na prednáškach, konferenciách, workshopoch, seminároch, poradách v zahraničí.
633002 - výpočtová technika	Nákup výpočtovej techniky, notebooky, kamera (fotoaparát), objektívy, mikrofóny, svetlá.
633006 - všeobecný materiál	Nákup materiálu, kancelárskych potrieb, toner do tlačiarne a pod.
633009 - knihy, časopisy, noviny, učebnice, učebné pomôcky a kompenzačné pomôcky	Nákup odbornej literatúry, ktorá bude tvoriť hlavný zdroj pri tvorbe a spracovaní scenárov jednotlivých videí.
633013 - softvér a licencie	Nákup potrebného softvéru na strihanie a editáciu videí a potrebných licencií na hudbu, obrázky a videá, ktoré budú umiestnené v nami vytvorenom videu.
637027 - odmeny zamestnancov mimopracovného pomeru	V prípade ak sa rozhodneme pre expertov z oblasti editácie a tvorby videa, tak mzdové náklady na ich odmenu za vykonanú prácu.
633016 - reprezentačné	Náklady na propagáciu prostredníctvom sietí, zaplatenie reklamy cez Facebook, YouTube a i.
nepriame režijné náklady	Nedajú sa priamo priradiť k uvedeným položkám.

Zdroj: Vlastné spracovanie

V danom rozpočte sa uvažuje s obdobím jedného roku, kedy je potrebné obstaráť vyššie konkretizované finančné položky. Je nutné povedať, že v prípade realizácie takéhoto typu učebnej pomôcky je nutné z ekonomického hľadiska uvažovať o dlhšom časovom období a natočení viacerých videí vzhľadom k vysokým prvotným nákladom (nákup výpočtovej techniky, software vybavenia, účasť na seminároch a kurzoch), ktoré vznikajú pri tomto type učebnej pomôcky. Aj z tohto dôvodu by bolo jednoznačne vhodné vytvorenie videí s finančnou podporou pomocou vzdelávacích a edukačných projektov. Samotný plán výdavkov na jednotlivé finančné položky sme nenaplánovali z dôvodu, že jednotlivé výšky výdavkov by záviseli od množstva získaných finančných prostriedkov pomocou projektov a časového obdobia v ktorom by projekt prebiehal.

PREHLAD VZDELÁVACÍCH EKONOMICKÝCH VIDEÍ

Nasledujúca časť bude obsahovať stručný prehľad ekonomických videí v slovenskom a anglickom jazyku (*Tabuľka 5*), ktoré sú vhodné pre žiakov stredných a študentov vysokých ekonomických škôl. Následne v nej budú zhrnuté prínosy takejto formy učebnej pomôcky pri on-line vzdelávaní.

Tabuľka 5: Prehľad odborných vzdelávacích ekonomických videí

<i>Slovenské ekonomické videá</i>	<i>Zahraničné ekonomické videá</i>
Kanál o investovaní Juraja Karpiša	Ekonomický kanál Principles by Ray Dalio
Ekonomické videá na kanáli Jurajvie	Kanál Miacademy Learning Channel
Ekonomické videá na kanáli Dejepis Inak	Kanál CrashCourse
Kanál Ekonómia ľudskou rečou	Kanál Virtual High School
Ekonomické videá na kanáli Financeflow	Kanál Teaching Without Frills
Ekonomické videá na kanáli InstituINESS	Kanál One Minute Economics
Ekonomické videá na kanáli Investovanie Jednoducho	Kanál GrowEconomy

Zdroj: Vlastné spracovanie

Pre tieto účely bolo vybraných 7 slovenských a rovnaký počet zahraničných vzdelávacích ekonomických kanálov. Pri **slovenských vzdelávacích kanáloch** ide väčšinou o vzdelávacie kanály, ktorých prvotným cieľom nie sú ekonomické vedy, ale všeobecné témy, pričom niektoré z videí sa venujú aj ekonomickým otázkam. Kanáli, ktoré sú zamerané len na ekonomické otázky sú však primárne vedené formou diskusií s ekonomickými odborníkmi (napr. kanál Juraja Karpiša, kanál InstituINESS) a ich obsah je vhodný skôr pre študentov vysokých ekonomických škôl a odborníkov z praxe. Zhodnotením slovenských vzdelávacích ekonomických kanálov možno usúdiť absenciu ekonomických videí vhodných pre žiakov stredných škôl. Čo sa týka **zahraničných vzdelávacích kanálov** tu možno nájsť viaceré kanáli vhodné pre žiakov stredných škôl, ktoré im dokážu priniesť relevantné informácie z učiva, ktoré je súčasťou učebných osnov na stredných ekonomických školách. Vzniká tu však jazyková bariéra, nakoľko videá v angličtine obsahujú viaceré odborné ekonomické pojmy a definície, ktoré sťažujú porozumenie žiakovi strednej školy.

Celkovým zhodnotením vzdelávacích kanálov dostupných na YouTube možno konštatovať absenciu slovenských vzdelávacích kanálov, avšak dostupnosť viacerých ekonomických videí v anglickom jazyku, ktoré predstavujú síce kvalitné spracovanie vybranej ekonomickej témy, avšak tu vzniká jazyková bariéra a nutnosť ovládať odbornú ekonomickú angličtinu. Ako hlavné výhody vytvorenia vzdelávacieho kanálu na YouTube možno jednoznačne označiť ľahkú šíriteľnosť videí, dostupnosť širokej verejnosti, možnosť propagovať videá cez viaceré sociálne siete, moderná forma výučby prostredníctvom videa, za umiestnenie videa na YouTube sa neplatí, možnosť komentovania videa a vytvorenie tak priestoru pre otázky žiakov a i. Ako nevýhody možno označiť vysoké prvotné náklady spojené so spracovaním a editáciou videa, v prípade umiestnenia videa na YouTube nutnosť zakúpenia licencií na sprievodnú hudbu, obrázky a videá umiestnené vo vytvorenom vzdelávacom videu, časová náročnosť na tvorbu scenáru videa a jeho následné spracovanie, nutnosť disponovať technickými zručnosťami a ovládaním IKT a i.

TVORBA SCENÁRU VIDEO NA VYBRANÚ EKONOMICKÚ TÉMU A JEHO NÁSLEDNÉ SPRACOVANIE

Scenár pre video bol spracovaný v súlade so stredoškolským a vysokoškolským učivom na ekonomických školách. Scenár zahŕňa vybranú tému, ktorá bude jasne a zrozumiteľne vysvetlená vo videu. Zdrojom pri tvorbe scenára boli odborné knihy z ekonómie a ekonomiky a takisto informácie z odborných časopisov a aktuálne informácie z internetových stránok. Súčasťou scenára je aj vytvorenie zoznamu literatúry a zdrojov, ktorý môže pomôcť žiakovi pri hľadaní ďalších potrebných informácií a bude umiestnený v popise spracovaného videa. Scenár bude spracovaný do videa, ktoré bude zdieľané prostredníctvom YouTube kanálu. Pre spracovanie scenára pre ekonomické vzdelávacie video bola vybraná téma: **Inflácia**. Vzhľadom k tomu, že inflácia je ekonomický pojem, ktorý sa používa nielen vo vzdelávacom procese, ale častokrát sa s ním stretneme aj v bežnom živote. Pred spracovaním scenára bolo nutné zhromaždiť všetky potrebné literárne a odborné zdroje, z ktorých sa bude čerpať pri písaní scenára. Scenár bol spracovaný v súlade s podmienkou prepojenosti témy z historického pohľadu, uvedením konkrétnych príkladov a prepojením s aktuálnou situáciou a otázkami dnešnej doby v súvislosti s problematikou inflácie. Snahou bolo vytvoriť unikátne a jedinečné video, ktoré bude nielen vysvetľovať, definovať a klasifikovať infláciu, ale súčasne v ňom budú uvedené praktické príklady a aktuálne otázky v spojitosti s infláciou vo svete. Vzhľadom k finančnej a časovej náročnosti, ktorú predstavuje natočenie, spracovanie a editácia videa sme sa rozhodli osloviť o pomoc experta v danej oblasti, ktorý disponuje dlhoročnými skúsenosťami pri tvorbe videí. Samotné natáčanie vyžadovalo technické vybavenie v podobe mikrofónov, svetiel a kamery. Do videa boli umiestňované aj krátke zostrihy iných videí a obrázky, ktoré musia spĺňať autorské práva. Z toho dôvodu boli umiestňované len zostrihy videí a obrázky, ktoré sú voľne a zadarmo sťahovateľné¹⁴. Pri hľadaní vhodných obrázkov by bolo možné nájsť viaceré vhodné obrázky, ktoré však podliali poplatku za ich stiahnutie a umiestnenie do videa. Hudba, ktorá bola do videa umiestnená sa skladala z úvodnej znelky¹⁵ a z hudby, ktorá bola počas celého videa¹⁶. Celý **zoznam zdrojov**, ktoré boli potrebné pre spracovanie videa o inflácii je vypísaný v popise pod videom na YouTube.

Po spracovaní a editácii videa bolo video umiestnené na kanál YouTube. Názov videa je: **Vyrieši súčasnú koronakrízu vytlačenie väčšieho množstva peňazí? Čo je to inflácia?** Video je dostupné na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=PBMYUKXdSIU>.

Popis videa obsahuje okrem zdrojov aj stručný popis videa: Video je určené pre všetkých, ktorí sa chcú dozvedieť niečo viac o tom, čo je to inflácia, ako sa meria, aké má formy kto infláciu sleduje a kontroluje. Video obsahuje popis priebehu najhoršej formy inflácie: hyperinflácie v Maďarsku, Nemecku a Zimbabwe.

Následne po umiestnení videa na YouTube bolo video propagované a zdieľané prostredníctvom sociálnych sietí a zaslaný link na prezretie videa spolu s dotazníkovým prieskumom na e-mailové adresy stredných ekonomických škôl na Slovensku.

¹⁴ Obrázky umiestnené vo videu stiahnuté zo stránky: <https://www.freepik.com/>

¹⁵ Úvodná znelka stiahnutá zo stránky: <https://audiojungle.net/item/podcast-intro-ident/25753979>

¹⁶ Hudba stiahnutá zo stránky: <https://audiojungle.net/item/documentary/30982942>

ZHODNOTENIE VYTVORENÉHO VZDELÁVACIEHO VIDEA PROSTREDNÍCTVOM DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU

Vzhľadom k splneniu hlavného cieľa v podobe vytvorenie modernej, efektívnej, voľne dostupnej

a pútavej učebnej pomôcky bolo vytvorené ekonomické video poskytnuté učiteľom stredných ekonomických škôl na recenzovanie. Výsledky recenzie budú uvedené v nasledujúcej časti. Nakoľko je dôležité poznať aj názory učiteľov na takúto formu učebnej pomôcky, bude vytvorený jednoduchý dotazník, ktorý bude poskytnutý na vyplnenie učiteľom stredných ekonomických škôl. Výsledky dotazníka budú zhrnuté a interpretované v práci vzhľadom k splneniu hlavného cieľa.

Dotazník bol vytvorený prostredníctvom Google formulára. Dotazník spolu s krátkym popisom bol rozposlaný na stredné ekonomické školy na Slovensku pomocou e-mailových adries, ktoré mali uvedené na svojich webových stránkach. **Dotazník** po stručnom úvode obsahoval osem nasledovných otvorených otázok:

- ✓ Aký je Váš názor na využívanie moderných učebných pomôcok vo vzdelávaní?
- ✓ Aké moderné učebné pomôcky využívate v čase prezenčnej výučby žiakov?
- ✓ Aké moderné učebné pomôcky využívate v čase súčasnej pandemickej situácie počas dištančnej formy výučby.
- ✓ Hľadáte zdroje informácií pre študentov aj prostredníctvom videí, ktoré sú voľne dostupné na internete? Ak áno, napíšte prosím stránky, ktoré využívate a poskytujete žiakom.
- ✓ Pre účely práce bolo vytvorené video o inflácii. Prosím skopírujte si link do prehliadača a napíšte svoj názor na video (jeho klady a zápory, resp. možné návrhy na zlepšenia)
- ✓ Link na video: <https://www.youtube.com/watch?v=PBMYUKXdSIU&t=1s>
- ✓ Myslíte si, že vytvorenie takého typu učebnej pomôcky zaujme žiakov stredných škôl a využili by to v rámci svojej prípravy na ekonomické predmety?
- ✓ Aké odporúčania by ste mi dali pri vytváraní videí? Aké témy by bolo zaujímavé spracovať do budúcnosti?
- ✓ Na akej strednej škole učíte a aké predmety vyučujete?
- ✓ Iné Vaše návrhy a postrehy

Online dotazník vyplnilo 15 učiteľov zo stredných ekonomických škôl na Slovensku (vzhľadom k tomu, že dotazník bol rozposielaný v čase striktných opatrení spojených s koronavírusom nebolo možné osobne navštíviť stredné ekonomické školy za účelom väčšieho počtu odpovedí). Hlavným účelom dotazníka bolo overiť, či vytvorená vzdelávacia pomôcka je vhodná v rámci výučbového procesu a prijať návrhy na zlepšenia a námety na zapracovanie ekonomických tém, ktoré by učitelia uvítali spracované vo forme vzdelávacích ekonomických videí.

Výsledky dotazníka možno zhrnúť do nasledovných záverov: Všetci učitelia, ktorí video recenzovali pôsobia na Obchodnej akadémii a venujú sa výučbe ekonomických predmetov (Podniková ekonómia, Úvod do makroekonómie,...). Učitelia pozitívne hodnotia využívanie moderných učebných pomôcok vo vzdelávacom procese a označujú takéto učebné pomôcky za výbornú pomoc. Pri prezenčnej forme výučby využívajú učitelia v rámci moderných učebných pomôcok najčastejšie PC, dataprojektor, ppt prezentácie, interaktívne tabule, videá a i. Pri dištančnej forme výučby využívajú učitelia stredných ekonomických škôl PC, ppt prezentácie, nimi vytvorené materiály a zadania a komunikujú so žiakmi prostredníctvom ZOOM a MS Teams, kde si vytvárajú kurzy k jednotlivým predmetom. Tieto kurzy zároveň slúžia aj ako úložisko pre súbory, resp. sú im materiály zasielané prostredníctvom e-mailovej komunikácie. Učitelia hľadajú zdroje pre svojich žiakov a súčasne aj pri svojej príprave na hodiny aj

prostredníctvom videí a najčastejšie k tomu využívajú YouTube kanál a internetové stránky: zmdri.sk, nbs.sk, financnasprava.sk a i. Učitelia pri hodnotení mnou spracovaného videa o inflácii hovoria o zaujímavom a peknom spracovaní, veľmi dobre spracovanej problematike a kladne hodnotia použitie názorných príkladov z praxe, ktoré dokáže žiakov pútavo zaujať. Učitelia jednoznačne súhlasia s názorom, že videá šírené prostredníctvom YouTube kanála sú zaujímavé a využiteľné v rámci prípravy na ekonomické predmety. V prípade návrhov tém na ekonomické videá sa učitelia jednoznačne zhodujú v absencii takejto formy učebnej pomôcky na Slovensku a zahrnutí napr. ekonomických tém ako nezamestnanosť, krivka dopytu a ponuky, ich pohyby, HDP a i. Taktiež zdôrazňujú, že je potrebné vo videách zachovať exemplárnosť na príkladoch z praktického života, vďaka čomu žiaci dokážu lepšie chápať učivo. V prípade návrhov a postrehov, ktoré mali učitelia uviesť bolo uvedené len kladné hodnotenie v podobe pokračovania nahrávania ekonomických videí, ktoré sú pútavé a zaujímavé.

Výsledkom hodnotenia vytvoreného videa učiteľmi stredných ekonomických škôl možno jednoznačne konštatovať pozitívny postoj k takémuto typu učebnej pomôcky, ktorá súčasne spĺňa podmienky aj pri využití počas dištančnej formy štúdia pri on-line vzdelávaní.

ZÁVER

Aktuálna situácia ohľadom pandémie COVID-19 zasiahla oblasť školstva, ktoré sa muselo promptne prispôbiť dištančnej metóde vzdelávania. Táto forma štúdia je spätá s využitím nových foriem, technológií, programov a súčasne aj technickými zručnosťami učiteľov. Cieľom učiteľa by malo byť, aby žiak získal rovnaké vedomosti a znalosti ako pri kontaktnej (prezenčnej) výučbe. Práve tu sa otvára akási „čierna skrinka" odkrývajúca možné inovatívnejšie spôsoby výučby a vytvorenie systému, ktorý dokáže plnohodnotne nahradiť prezenčnú formu výučby. Informačno-komunikačné technológie zohrávajú nenahraditeľné miesto vo výučbe na stredných školách a e-learning sa ako podporná metóda pri vzdelávaní postupne integruje do vzdelávania. Jednou z dôležitých učebných pomôcok v rámci e-learningu sú práve videá, ktoré by mali žiaci stredných ekonomických škôl voľne prístupné. V zahraničí je práve táto forma vzdelávania žiakov preferovaná. Na Slovensku momentálne takéto videá z ekonomickej oblasti úplne absentujú.

V rámci príspevku je navrhnutá a vytvorená inovatívna, voľne dostupná učebná pomôcka v podobe YouTube videa s ekonomickou témou o inflácii. Takáto forma učebnej pomôcky je použiteľná nielen pri dištančnej metóde vzdelávania (on-line vzdelávaní), ale predstavuje aj podpornú pomôcku pri získavaní, osvojovaní a upevňovaní vedomostí žiakov pri kontaktnej prezenčnej výučbe.

Hlavným prínosom je využitie moderného internetového YouTube prostredia dostupného a obľúbeného u žiakov za účelom vzdelávania. Video je prepojené s praxou a praktickými otázkami a zachytáva aktuálne dianie doma a v zahraničí. Napriek prioritnej cieľovej skupine stredoškolských žiakov predstavuje video aj zdroj informácií pre vysokoškolských študentov ekonomickej a širokú verejnosť pri zvyšovaní finančnej gramotnosti obyvateľstva.

Hlavným cieľom bola tvorba modernej učebnej pomôcky. S cieľom vytvoriť modernú učebnú pomôcku, ktorá bude súčasne využiteľná aj pri dištančnej forme štúdia sme sa rozhodli vytvoriť ekonomické video na vybranú tému. V rámci príspevku bola popísaná tvorba takejto formy učebnej pomôcky, náklady, ktoré sú potrebné na tvorbu a spracovanie videa a popísaný scenár a viaceré zistenia, ku ktorým sme prišli počas spracovania videa. Súčasťou je aj analýza vzdelávacích ekonomických videí a kanálov v slovenskom a anglickom jazyku. V závere príspevku je stručne zhodnotený dotazník, ktorý bol určený učiteľom stredných economic-

kých škôl s cieľom zhodnotenia vytvoreného videa a získania spätnej väzby od učiteľov z praxe.

POĎAKOVANIE

Tento článok je súčasťou projektu Vedeckej grantovej agentúry VEGA číslo 1/0735/21 s názvom Postavenie, finančné potreby a riziká malých fariem na Slovensku.

LITERATÚRA

Literárne zdroje:

- [1] BALÁČKOVÁ, E., ČERNÁKOVÁ, E. 2009. *Všeobecná pedagogika*. SPU Nitra 2009, 87 s., ISBN 978-80-552-0260-0.
- [2] BOHONY, P. 2003. *Didaktická technológia*. 1. vyd. Nitra: 37 UKF, 2003. 176 s. ISBN 80-8050-653-1.
- [3] ČAPEK, R. 2015. *Moderní didaktika*. Grada publishing, a.s. 2015. 608 s., ISBN 978-80-247-3450-7.
- [4] HOFSTETTER, F. T. 2001. *Internet Literacy*. New York, McGraw-Hill Irwin, 2001. 354 s. ISBN 0072398213.
- [5] HOFSTETTER, F. T., FOX, P. 1995. *Multimedia Literacy*. New York : McGrawHill, 1995. 360 s. ISBN 0079119565.
- [6] KALHOUS, Z. - OBST, O. a kol. 2002. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 448 s. ISBN 80-7178-235-X.
- [7] KUJAL, B. a kol. 1967. *Pedagogický slovník*. 2. díl. Praha : SPN, 1967. 533 s.
- [8] NIEMIERKO, B. 2007. *Kształcenie szkolne. Podrecznik skutecznej dydaktyki*. Wrszawa: WAiP, ISBN 978-83-60807-11-8.
- [9] PAVELKA, J. 1999. *Vyučovacie prostriedky v technickej výchove*. 1. vyd. Prešov: FHPV PU, 1999. 199 s. ISBN 80-88-722-68-3.
- [10] PETLÁK, E. 1996. *Efektívnosť vyučovacieho procesu*. In *Pedagogické spektrum*, roč. 5, 1996, č. 2, s. 1-12.
- [11] PETLÁK, E. 2000. *Pedagogicko-didaktická práca učiteľa*. Vydavateľstvo IRIS, 2000, 118 s. ISBN 80-89018-05-X.
- [12] PETLÁK, E. 2014. *Aktuálne otázky edukácie v otázkach a odpovediach*. Vydavateľstvo IRIS, 84 s., ISBN 978-80-8153-021-0.
- [13] POLAKOVIČ, P., DUBOVSKÁ, R., HENNYEYOVÁ, K. 2016. *Informačné a komunikačné technológie-prostriedok zvyšovania efektivity edukačného procesu*. Praha: ExtraSYSTEM Praha, 2016. Didaktika - pedagogika, 104 s. ISBN 978-80-87570-31-9.
- [14] PRŮCHA, J. a kol. 2004. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2004. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- [15] RAMBOUSEK, V. a kol. 1989. *Technické výukové prostředky*. 1. vyd. Praha: SPN, 1989. 302 s.
- [16] SACHER, W. 1990. *Computer und die Krise des Lerners. Bad Heilbrunn/Obb: Verlag Klinghardt*, ISBN: 978-3781-506-47-3.
- [17] SERENČEŠ, R., CIAIAN, P., QINETI, A., POKRIVČÁK, J., RAJČÁNIOVÁ, M. 2007. *Ekonomické vzdelávanie na stredných školách a univerzitách Slovenskej republiky*. SPU Nitra 2007, 91 s., ISBN 978-80-8069-966-6.
- [18] SKALKOVÁ, J. 1999. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV, 1999. 290 s. ISBN 80-85866-33-1.
- [19] SKALKOVÁ, J. 2000. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 2000, 166 s. ISBN: 80-85866-33-1
- [20] STRAČÁR, E. 1977. *Systém a metódy riadenia učebného procesu*. Bratislava: SPN, 1977, 405 s.
- [21] STUFFLEBEAM, D.L., ZHANG, D. 2017. *The CIPP Evaluation Model: How to Evaluate for Improvement and Accountability*, 384 s., ISBN: 978-1462-529-24-7.

Internetové zdroje:

- [22] Bednárík M., Čokyna, J., Ostertágová, A., Rehiš, M., *Ako v čase krízy zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre všetky deti? Inštitút vzdelávacej politiky, 2020* [online], [cit. 2021-02-20]. Dostupné na: <<https://www.minedu.sk/data/att/16113.pdf>>.
- [23] *Dištančné vzdelávanie, Trnavská univerzita, e-učebnice, IKTV. 2021* [online], [cit. 2021-02-15]. Dostupné na: <<https://pdf.truni.sk/e-ucebnice/iktv/data/6b210562-bc7e-45ca-a68e-bd60f08f25be.html?ownapi=1>>.
- [24] Dostál, J. (2009), *MULTIMEDIA, HYPERTEXT AND HYPERMEDIA TEACHING AIDS – A CURRENT TREND IN EDUCATION*, *Journal of Technology and Information Education*, ISSN 1803-537X, 3/2009 [online], [cit. 2021-03-20]. Dostupné na: <<https://jtie.upol.cz/pdfs/jti/2009/02/03.pdf>>.
- [25] DOSTÁL, J. 2008. *Učební pomůcky a zásada názornosti. Olomouc : Votobia, 2008. 40 s. ISBN 978-80-7220-310-9.* [online], [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <http://mict.upol.cz/ucebni_pomucky_a_zasada_nazornosti.pdf>.
- [26] *Inovativne metodiky (ZŠ a SŠ) a nové informatické predmety pre SŠ sú dostupné pre učiteľov všetkých škôl*, [online], [cit. 2021-03-10]. Dostupné na: <<http://itakademia.sk/inovativne-metodiky>>.
- [27] *KirkPatrick-Phillipsov model*, [online], [cit. 2021-03-10]. Dostupné na: <<https://www.elearninglearning.com/kirkpatrick/phillips/>>.
- [28] *Podpora pre školy ako zvládnuť prechod na dištančné vzdelávanie*, [online], [cit. 2021-03-10]. Dostupné na: <<https://www.minedu.sk/podpora-pre-skoly-ako-zvladnut-prechod-na-distancne-vzdelavanie/>>.
- [29] Pribilová, K. 2013. *Informačná gramotnosť a počítačová gramotnosť, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013* [online], [cit. 2021-02-20]. Dostupné na: <<https://pdf.truni.sk/e-ucebnice/informacna-gramotnost/data/de9f52fb-6a45-4cdd-954e13e051f58af.html?Ownapi=1>>.
- [30] *The OECD Teaching and Learning International Survey (TALIS), 2018* [online], [cit. 2021-02-25]. Dostupné na: <<https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1d0bc92a-en/index.html?itemId=/content/publication/1d0bc92a-en>>.